

Alkmadders



NUMMER 166 – JAARGANG 42 – JUNI 2024
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Duizend jaar hei-historie

Meelboeren uit Rijpwetering en Oud-Ade (deel 1b)

Dirk (Theo) Bakker uit Roelofarendsveen

Duizend jaar Kaag & Braassem (deel 4)



Aquarel uit het album van Dirk Bakker

42e jaargang, juni 2024, nummer 166
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Geert-Jan van Beek
Sjaak Bouwmeester
Jos Cozijn
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
penningmeester@stichtingoudalkemade.nl

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 06 204 56 548.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen
van Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (06 204 56 548)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl



De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting.
Uw schenking komt dus geheel ten goede aan de
activiteiten van de Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk,
microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Tentoonstellingsnieuws	2
Duizend jaar hei-historie	3
De meelboeren van Rijpwetering en Oud-Ade (deel 1b)	8
Historische GPS-wandelroutes in de gemeente Kaag en Braassem 11	
Duizend jaar Kaag en Braassem (deel 4)	12
Historische wandeling met gemeenteamttenaren	14
Uniek: Alex Turk	15
Dirk (Theo) Bakker uit Roelofarendsveen	16
Zoekplaatje	17
Doktershuis zonder huisartsenpraktijk	18
Schenkingen aan Museum Oud Alkemade	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

U heeft nog een laatste kans om onze tentoonstelling 'Daar komt de
bruid' te bezoeken. Op 1 februari 2023 werd de tentoonstelling ge-
pend door een echtpaar dat 75 jaar getrouwd was en een jong echtpaar
van nog geen jaar getrouwd. Op 30 juni, de laatste dag, hopen wij veel
van de eigenaren van de geëxposeerde kleding en voorwerpen nog
even te zien en te spreken. Wij kunnen gerust zeggen dat deze tentoon-
stelling een groot succes geweest is. Velen van u hebben ervan genoten
en mooie herinneringen aan hun eigen trouwdag kunnen ophalen.
Hierbij wil ik alle mensen bedanken die aan deze tentoonstelling
hebben meegewerkt, zowel de mensen die hun trouwkleding en an-
dere voorwerpen in bruikleen hebben gegeven, als ook onze eigen
medewerkers die geholpen hebben met het inrichten van het mu-
seum.

Zoals u op de volgende pagina kunt lezen, zijn we al weer hard bezig
met de volgende tentoonstelling met als thema 'Winters van vroe-
ger'. Ook deze gaat zeker weer mooi worden met als blikvanger een
ijszeiler uit 1886 die wij vorig jaar geschenken hebben gekregen van
Nico Bakker met de bedoeling deze tentoon te stellen in het muse-
um. Maar ook veel andere attributen die met de winter te maken
hebben zullen niet ontbreken, waaronder sleeën, schaatsen, mutsen
en alles wat met sneeuw en ijs te maken heeft.

In de maanden juli en augustus zijn we gesloten voor bezoek, maar
we zijn wel op maandagavond en dinsdagmiddag open voor het
brengen van spullen en andere vragen.

Wij wensen u namens alle medewerkers een heel fijne vakantie toe en
hopen u vanaf september weer terug te zien in ons mooie museum.

Vriendelijke groet, Lex van der Zwet, voorzitter



Beste lezer,

De zomer is in aantocht, dus weer tijd om heerlijk van al het moois in onze omgeving te genieten. Fietsend, varend of wandelend komt u vast op interessante plekken die de moeite van het bekijken meer dan waard zijn. En wie weet doet u dat zelfs met uw telefoon, waarover u in dit nummer meer kunt lezen.

Maar we starten met een uitgebreid verhaal over de geschiedenis van het heien. Velen van ons zullen zich de klap van een heiblok nog goed voor de geest kunnen halen als er ergens een nieuw huis of nieuwe schuur werd gebouwd. Waar de vondst van een oud boek en dito tijdschrift al niet toe kan leiden.

Dan kunt u het vervolg lezen over de bekende meelboeren Beelen, Straathof en Warmerdam uit Rijpwetering. En uiteraard gaan we weer verder met de serie over de geschiedenis van Kaag en Braassem.

In de reeks Uniek komt iemand voor het voetlicht die zelf ook de pen ter hand neemt, maar dan in de vorm van stripverhalen, Alex Turk. Een business waarvan de naam van de auteur vaak over het hoofd wordt gezien, maar niet in dit geval. Er is er zelfs een in onze gemeente die in de prijzen is gevallen.

In dit nummer deze keer geen 'bericht van overzee'. Daarom een oproep aan u: kent u iemand, al dan niet donateur, die in het buitenland woont en het leuk vindt om zijn/haar/hun ervaringen op papier te zetten, geef ons dan het e-mailadres door, dan zullen wij contact opnemen.

Wij wensen u een mooie zomer en weer veel leesplezier.
Reacties kunt u altijd sturen naar alkmadders@ziggo.nl.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

Tentoonstellingsnieuws

De maand juni biedt de laatste mogelijkheid om de tentoonstelling 'Daar komt de bruid' in ons museum te bezoeken. Op zondagmiddag 30 juni tussen 15.00 en 17.00 uur gaan we de tentoonstelling feestelijk afsluiten. Het museum is, zoals gebruikelijk, vanaf 14.00 uur open. We hebben voor die middag een feestelijk programma samengesteld. Speciale gasten zijn diegenen die mee geholpen hebben om deze tentoonstelling tot een groot succes te maken. Wij denken daarbij aan al die mensen die een bruikleen of een schenking hebben gedaan ten behoeve van het uiteindelijke resultaat.

Ook zullen we die middag een blik vooruit werpen op de komende tentoonstelling 'Winters van weleer', die vanaf 1 september 2024 in ons museum te zien zal zijn. Voor deze tentoonstelling is het nog steeds mogelijk voorwerpen aan het museum te schenken of in bruikleen te geven. Mocht u nog ergens in huis een voorwerp gevonden hebben waarvan u denkt dat het mo-

gelijk geschikt is om in die tentoonstelling te verwerken, dan is een telefoontje naar Sjaak Bouwmeester (06-31509598) voldoende om afspraken met ons museum te maken. Mailen naar Sjaak kan ook: sjaakbouwmeester@hotmail.com.

De officiële opening zal plaatsvinden op zondag 1 september aanstaande. Uiteraard zullen wij ook dan weer een feestelijk programma samenstellen. In de tussentijd zal het museum zijn deuren sluiten.

Ruim duizend bezoekers

Misschien zult u zich afvragen hoeveel mensen de tentoonstelling 'Daar komt de bruid' tot nu toe bezocht hebben en waar zij vandaan kwamen. Om u een idee te geven: we hebben in de tijd dat de tentoonstelling duurde tot en met de maand april zo'n duizend individuele bezoekers over de vloer gehad. En zij kwamen werkelijk overal vandaan. De meeste natuurlijk uit de omgeving, maar er kwamen ook mensen uit Limburg en Groningen en zelfs uit Canada en Australië.

Daarnaast hebben we veel mensen uit instellingen als WJZ, het Braassemhuis, Zorgcentrum Roomburgh Leiden, verpleeghuis Leythenrode Leiderdorp en verpleeghuis Oudshoorn uit Alphen aan den Rijn ontvangen.

Andere bijzondere bezoekers vormden de groepen 6 van alle basisscholen uit het voormalige Alkemade. Deze leerlingen kregen tijdens hun bezoek een speciaal programma aangeboden, waarbij ze spelenderwijs kennis maakten met het tentoongestelde.

Ook ontvingen we groepen bezoekers op afspraak om hen een rondleiding door de tentoonstelling te geven. En het museum werd zelfs onderdeel van familiebijeenkomsten, bijvoorbeeld ter gelegenheid van een huwelijksjubileum.

U ziet, we hebben in de afgelopen tijd hard gewerkt om mensen die een beroep op ons deden tevreden te stellen. Dankzij de inzet van al onze vrijwilligers is dat zeker geslaagd te noemen!



De winkel gaat sluiten!

Duizend jaar hei-historie

Sjaak Bouwmeester

In Nederland staan bijna alle huizen op palen, dat komt omdat de ondergrond in Nederland niet genoeg draagkracht heeft om het gewicht van een huis te dragen. Al sinds 1275 wordt er in Nederland geheid. De technieken en het materiaal van de palen zijn sinds die tijd heel erg veranderd. Daarover gaat onderstaand artikel.

Van 1972 tot 1987 was ik werkzaam bij de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente Alkemade. Eén van mijn taken was toezicht houden bij de uitvoering van heiwerkzaamheden. Mijn interesse voor het heiwerk is altijd gebleven en vergroot door recent gekregen informatie. Vorig jaar ontvingen wij het tijdschrift 'Handboek voor timmerlieden' uit 1902. Naast dat tijdschrift, dat inmiddels 122 jaar oud is, vond ik in een tweedehandsboekwinkel het boekje 'Haal op die Hei'. In dit boekje van J.H. Kruizinga wordt duizend jaar historie van het heien beschreven. Van houten slieten (kleine paaltjes) tot betonnen palen van 20 meter lengte.

Om met het laatste te beginnen: in 1957 werd in het kader van de ruilverkaveling de Noorderhemweg aangelegd. Feitelijk is de Noorderhemweg geen weg maar een brug op ruim tweehonderd betonpalen. Een brug, die een aantal jaren de langste brug van Nederland was.



De bouw van de Noorderhemweg.

Verschillende heimethodes

Drie soorten heimethodes zijn eeuwenlang in zwang geweest: de handhei, de trekhei en de kunsthei.

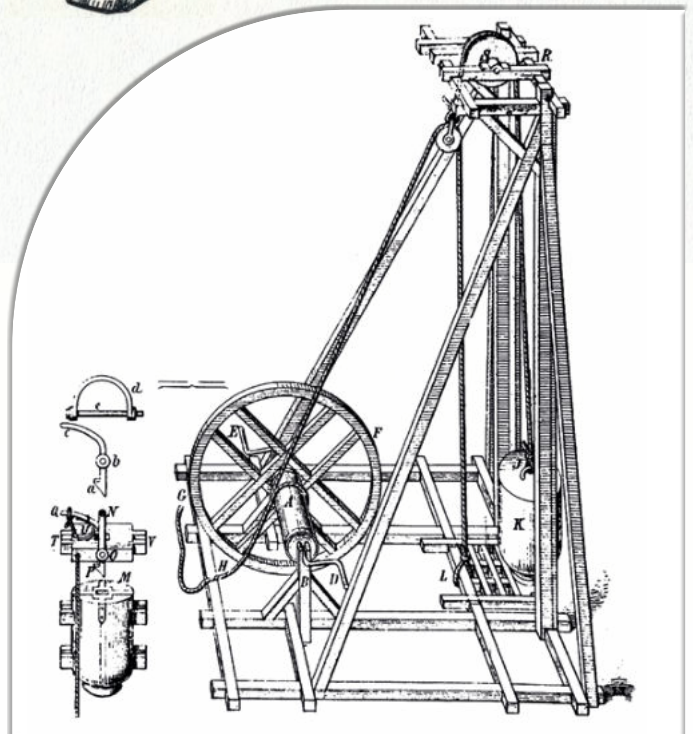
1. De handhei: kleinere palen werden met de hand geheid. Meestal werd daartoe eerst een gat gegraven waarin de paal werd geplaatst. Vervolgens werd dan de marie (handheiblok) erop gezet. Hoewel de handhei geen toestel in de juiste betekenis van het woord genoemd kan worden, nam hij een belangrijke plaats in voor het inheien van perkoenpalen, korte damplanken en afrasteringen. Zo'n handhei was vervaardigd van een zware houtsoort. Gewoonlijk bedroeg het gewicht 30 tot 50 kilo, de lengte was 60 tot 80 cm. Twee man konden het blok bedienen.



De handhei, vroeger van hout.



De handhei, tegenwoordig van metaal.

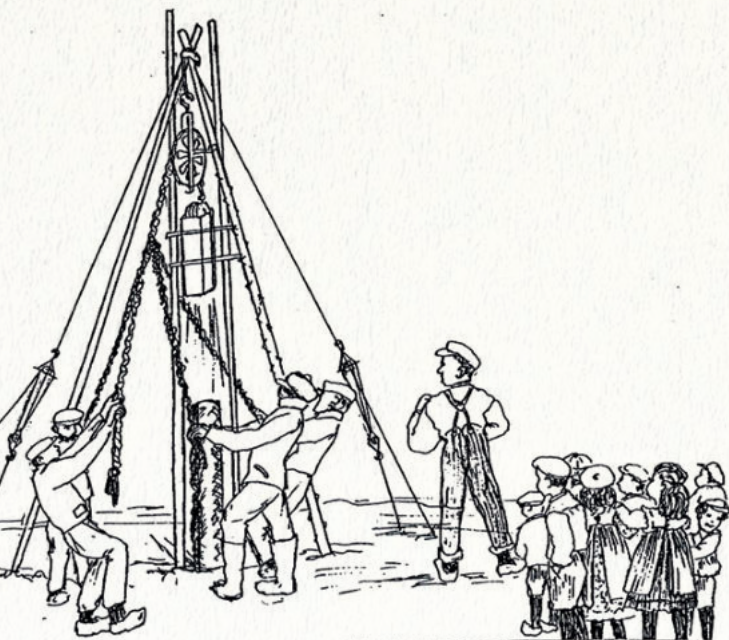


Tekening van een handheitoestel uit 1597.

Dora van der Meer beschreef in 1989 in de Alkmadders de gang van zaken bij het heikwerk van een woning aan de Langeweg. Met grote belangstelling volgde een grote groep schoolkinderen hoe, onder leiding van heibaas Willem van der Tang en zijn assistent Jan Hoogenboom, de heipalen de grond in werden geslagen en ‘gezongen’.

Het aantal heiliedjes was groot. De liedjes werden alleen bij het trekheien gebruikt om het heiritme aan te geven. Het optrekken en loslaten moest precies gelijktijdig gebeuren, daartoe zong de heibaas de liedjes op welk ritme getrokken en losgelaten moest worden. Een deel van de heiliedjes is te schunnig om in dit verhaal op te nemen. Willem kwam uit een groot katholiek gezin, dus zong hij vast alleen ‘nette’ liedjes. De voorkeur van Willem en Jan was het volgende liedje:

- | | |
|-----------------------|----------------------------|
| 1. Eén, twee, drie | 7. En wij heien alweer |
| 2. Haal op die hei | 8. Nu zullen we tellen |
| 3. Hij is gewassen | 9. Al met behagen |
| 4. Hoog gaat ie op | 10. Nog 1 slagen |
| 5. Laag valt ie neer | 11. Kan dat paaltje dragen |
| 6. Trek aan je snaren | |

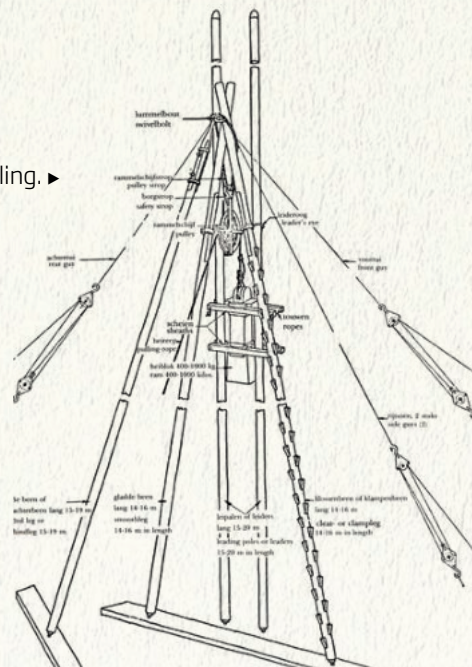


Trekheie van de firma Wesselman uit Roelofarendsveen, tekening van Dora van der Meer.

2. De trekheie: de benaming duidt erop dat de op- en neerwaartse beweging van het blok (dat 80 tot 160 kilo zwaar kon zijn) geschiedt door het trekken aan een aantal touwen door een groep heiers. De grootte van de groep werd bepaald door het gewicht van het heiblok. Gewoonlijk werd telkens een tocht van 30 slagen geheid, bij een valhoogte van het blok van ongeveer 2 meter, waarna even uitgerust en gedronken werd.

3. De kunstheie: na de trekheie kwam de zogenaamde kunstheie in zwang. In plaats van de trekkracht van een aantal arbeiders werd de reep door een windas of een ander toestel in beweging gebracht. Het heiblok kon hoger worden opgetrokken en was zwaarder, kwam automatisch los en viel vrij neer. Voor de bediening van de kunstheie waren veel minder arbeidskrachten nodig. Een mooi voorbeeld van zo'n kunstheie is de Hollandse houten heistelling, die houten palen met een lengte van 8 tot 20 meter kon inheien.

Hollandse heistelling. ►



De techniek van het heien van houten palen

Bij het neerzetten van de paal zakt de paal al een paar meter omlaag. Met een machtige klap valt iedere paar seconden het zware heiblok zwevend aan de heireep tussen de driepoot van de heistelling. Bij iedere klap schiet de paal dieper de grond in. Langzaam echter vermindert het zakken en reageert de paal niet meer op de hevige slagen. Op de uitroep van de heibaas “strijk en zet” valt de laatste slag en wordt het heiblok op bepaalde hoogte ingesteld. Nu volgt “de laatste tocht” ofwel kalenderen. Op snelle opeenvolging volgen 30 slagen. De daling bij deze slagen bepaalt de stabiliteit. Was de daling nog te groot, dan moest er een tweede, desnoods een derde, kalender volgen. De heiers hadden daar een hekel aan, omdat ook in die tijd, tijd geld was. Bij “de laatste tocht” werd door de heiers om sneller klaar te zijn het heiblok vlak voor het raken van de paal opgevangen zodat de slag zijn effect miste en de paal niet verder zakte, waarna ze onmiddellijk met een nieuwe paal wilden beginnen. Als opzichter moest je goed opletten dat de heireep slap hing als het blok op de paal viel, waardoor je ook de klap hoorde. Als dat niet het geval was liet je ze nog 1 of 2 keer een kalender maken. Dat werkte prima.

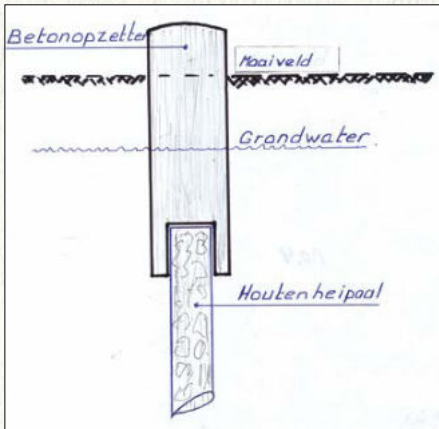
Bodemonderzoek

Hoewel onze voorouders over het algemeen niet veel kennis hadden over bodemonderzoek, werd er toch al in de 16^e eeuw iets aan gedaan. In 1524 werd bij de bouw van het kasteel te Schoonhoven een grondboring uitgevoerd om de kwaliteit van de grond te bepalen. Ook in 1605 werd een poging gedaan. Om de formatie van de bodem vast te stellen werd op 16 juli 1605 in Amsterdam een 73 meter diepe put gegraven om iets over de bodem te weten te komen. Maar dit was slechts een incidenteel geval en kan geen gedegen onderzoek worden genoemd.

Pas tussen de jaren 1837-1842 werd in Amsterdam serieus met grondonderzoek begonnen. In de 20^e eeuw werd de grondmechanica verder ontwikkeld. Het maken van sonderingen werd een begrip in de heierwereld. Er werd een staaf met een kegelvormige punt met een tophoek van de 60 graden (de sondeerconus) de grond ingedrukt om de mechanische weerstand en kleef van de grond te meten. Uit de gemeten gegevens kon men de lengte van de heipalen bepalen en werden de palen op ‘stuif’ geheid.

Soorten heipalen

1. Houten heipalen: er zijn verschillende soorten heipalen die werden en worden gebruikt voor het maken van een fundering voor niet al te grote en zware gebouwen. Tot 1970 werden vooral houten palen gebruikt en geheid met een Hollandse heistelling. Houten palen hebben één groot nadeel, ze zijn minder duurzaam. Het probleem was dat als de kop van de paal niet onder de laagste grondwaterstand werd geheid, de paal ging verrotten en verzakkingen en scheuren veroorzaakten (zie krantenbericht). Er zijn palen met betonopzetters waardoor de houten palen onder de grondwaterstand komen.

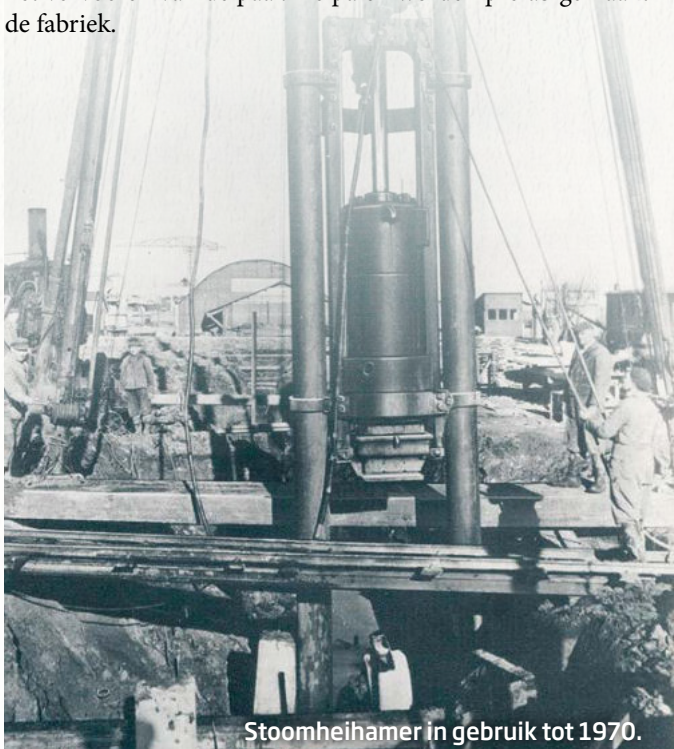


◀ Een betonopzetters.

Het herstel van de funderingen gaat de komende jaren miljarden kosten.

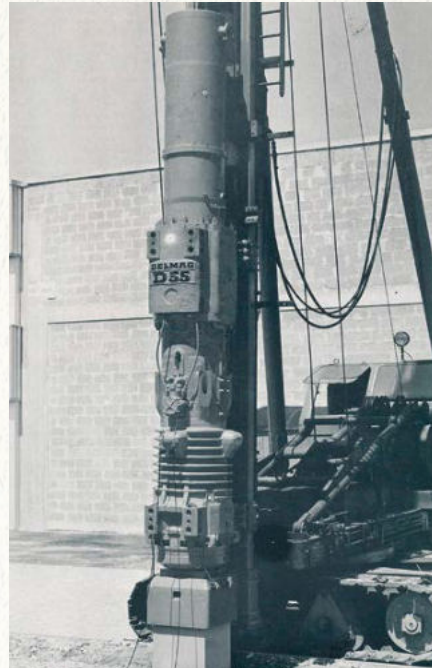
► Tientallen miljarden nodig voor reparatie
Fundering huizen kan nationale ramp worden

2. Betonnen heipalen: betonnen heipalen zijn te verkrijgen in lengtes van 20 meter of meer en diktes tot 40 cm. De palen zijn versterkt met betonijzer, een groot deel daarvan is nodig voor het vervoeren van de paal. De palen worden prefab gemaakt in de fabriek.



Stoomheihamer in gebruik tot 1970.

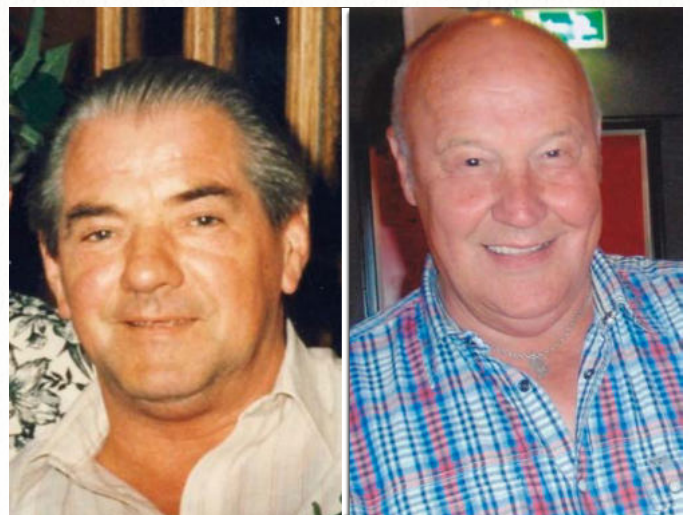
3. Schroefpalen van staal: deze stalen buispalen worden de grond ingeschroefd. Ze zijn handig op plaatsen waar het traditioneel heien moeilijk is. Ze kunnen verlengd worden door er buizen op te lassen. In de tweede helft van de 19^e eeuw begon men overal te zoeken naar methodes om het zeer zware en langzame handheien wat gemakkelijker en sneller te maken. De Duitse firma Menck en Hambrack begon in 1880 met de productie van een stoomheiblok. De eerste stoomketels werden met kolen gestookt. Na 1945 ging men overal over op olie. De Hollandse stoomheihamer werd nog tot 1870 gebruikt. In 1926 werden de eerste dieselheiblokken geproduceerd: trilblok of vibrator.



Dieselhamer Delmag.

Heibedrijven

In de gemeente Alkemade waren, zover ik weet, twee bedrijven die heiwerkzaamheden uitvoerden. Dat was aannemingsbedrijf Wesselman uit Roelofarendsveen en familiebedrijf Wijffe uit Korteraar. Bij Wesselman waren Willem van der Tang en Jan Hoogenboom de timmerlieden die het heiwerk uitvoerden. Willem van der Tang was de heibaas. Jan Hoogenboom werd in 1962 zijn assistent.



Willem van der Tang.

Jan Hoogenboom.

Volgens Jan heeft hij samen met Willem duizenden palen de grond ingeslagen in de Veense omgeving, met name heiden zij houten palen van 12 meter lang voor de fundering van kassen. Heien was een zwaar en gevaarlijk beroep. Samen sjouwden zij de houten palen op de schouders vanaf de weg naar de plek waar de palen moesten komen. Piet van Klink (Piet Paaltje) handelde in o.a. houten palen. De palen kwamen uit Rips in Brabant. Cor Hoogenboom vervoerde de palen.

Ook werden er palen gekocht bij de firma Van Biezen uit Sasenheim. Willem van der Tang had heel veel technisch inzicht. Er was een gezegde in de Veen: "Als Willem het niet maken kan, geef het dan maar aan de vuilnisman." Jan en Willem maakten samen van een dieselmotor van een boot een aandrijfmechanisme voor de heireep. Zij maakten van een trekheij een kunstheij.

Heibedrijf Wijffe

In 1929 begon vader Niek Wijffe met een heibedrijf. Hij kreeg zes zonen, die alle zes werkzaam waren in het bedrijf. Heien is blijkbaar gezond werk, want de gemiddelde leeftijd van deze mannen is momenteel 83 jaar, de jongste is 77 jaar en de oudste 89 jaar. In 1955 namen de zonen Niek en Kees het bedrijf over van hun vader. De heiverteuten worden inmiddels voortgezet door kleinzoon Niek: N. Wijffe Heiwerken b.v.

De firma Wijffe kocht zijn heipalen bij een handelaar in Zweden. Zij bestelden maar liefst 1500 palen in één keer. Als er geheid moest worden werden er op afroep de nodige palen geleverd. Dit bedrijf heeft ook het heiwerk gedaan voor de uitbreiding van het Museum Oud Alkemade.



**WIST U AL DAT
WIJ OOK STALEN
BUISPALEN HEIEN?**

N. WIJFFE HEIWERKEN B.V.

Een aanbouw, woonhuis, kas of complete stal bouwen?
Wijffe Heiwerken zorgt voor de palen onder uw fundering!

Voor het heien van uw:

- houten palen met of zonder beton oplangers
- prefab betonpalen
- stalen buispalen
- houten schakelpalen



**N. WIJFFE
HEIWERKEN B.V.**

De stoere heiploeg van de gebroeders Wijffe uit Korteraar. ▼





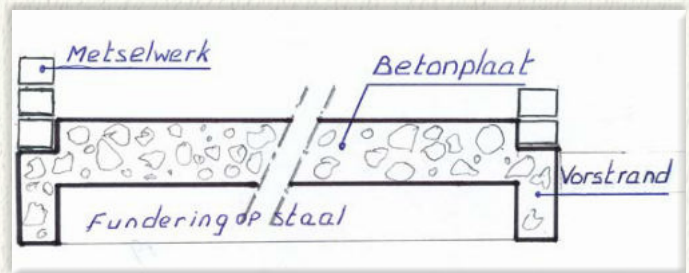
De eerste paal voor de uitbreiding van het museum werd in 2022 geslagen door coryfee Gerard van der Meer.

Typische gebruiken

Er zijn bij het slaan van de eerste paal nog allerlei bijzondere gebruiken, zoals het versieren van de paal, de vlag in top, het afsteken van vuurwerk en een borrel als de eerste paal in de grond zit.



De versierde paal voor de bouw van een huis in 1872.



Naast het funderen op palen kennen wij ook het funderen op staal. Het woord staal verwijst niet naar het gebruikte materiaal, maar naar het oud-Germaanse woord 'stal' en het oud-Franse woord 'estal' dat 'vaste plaats' betekent, dus de ondergrond bezat voldoende draagkracht.



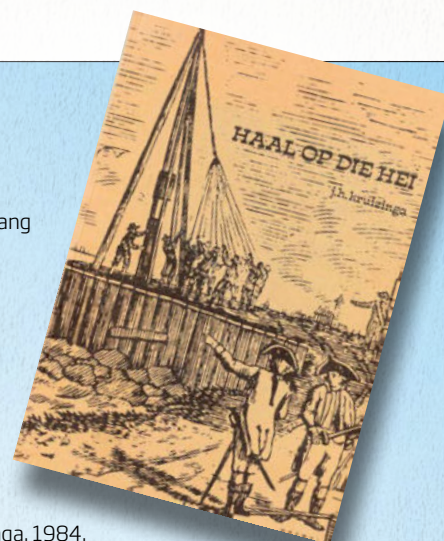
Door Kuipers Funderingstechnieken uit Lemmer zijn recent een paar honderd palen geheid voor het woningbouwproject 'Braasemzicht' aan de Meerkreek in Oude Wetering.

Bronnen:

- Archief Oud Alkemade
- Kinderen van Willem van der Tang
- Jan Hoogenboom
- Firma Wijffe
- Internet

Literatuur:

- 'Haal op die hei' van J.H. Kruizinga. 1984.
- Handboek voor Timmerlieden, 1902.



De meelboeren van Rijpwetering en Oud-Ade

DEEL 1B: RIJPWETERING - BEELEN, STRAATHOF EN WARMERDAM

Theo van der Poel en Sjaak van der Geest

In het voorafgaande deel (1a) beschreven wij de geschiedenis van de korenmolen en de grutterij aan de Poeldijk tot 1888, toen Petrus Beelen uit Lisse de korenmolen kocht voor zijn zoon Gerardus. Dat was het begin van 127 jaar Firma Beelen in Rijpwetering.

Gerardus Beelen

Gerardus Mattheus Beelen (1868-1946) deed goede zaken. De plek aan de Kleipoel was gunstig aangezien aanvoer van graan en vervoer van meel nog over het water ging. In 1905 was de situatie echter veranderd. Hij verkocht de molen aan een Vlaamse molenaar en kocht een stuk grond en een woning in het centrum van het dorp Rijpwetering, gelegen aan een bestrate weg én aan water. Er werd een geheel nieuwe moderne maalderij gebouwd met motorische aandrijving. De bezorging van de meelzakken ging per paardenwagen en boot. In de jaren twintig kwam er een vrachtwagen.

Van Bierstal naar Graanschuur

Maar Beelen was niet de eerste meelboer op de Rip. Aan de bekende graanschuur naast 'd' Oude Pastorie' aan de Pastoor van der Plaatstraat hangt een lang verhaal. In het boek 'Tussen Kaag en Braassem' wordt biersteker Gerrit Jansz van Egmond in 1680 al genoemd als half-kapitalist. Opvallend is dat bij de overnames die vervolgens plaatsvonden steeds sprake is van *een huys en erve met bierstalling en het recht op bierstekerij* en dat op een stuk grond van 25 roe. Ter vergelijking: de daarnaast gelegen kerkwerf was 75 roe groot.

Een biersteker was een soort grossier in bier. Dat men speciaal toestemming moest hebben om zich te vestigen doet vermoeden dat ook de opslag ervan, de bierstal, aan bepaalde eisen moest voldoen. Een biersteker mocht geen 'klein bier' verkopen, dus geen bier tappen. Dat was voorbehouden aan de herbergier, die veelal door brouwerijcontracten aan een bepaalde brouwerij was verbonden. Wel mocht hij het bier in kleinere hoeveelheden aan particulieren verkopen, bijvoorbeeld in kruiken.

Vier generaties Straathof

Een eeuw lang (van 1819 tot 1919) is de bierstal of graanschuur aan de Rijpwetering in eigendom gebleven bij de familie Straathof, vier generaties lang. Eigenlijk begint die geschiedenis bij Willem Pietersz Klaverweiden. Hij verkocht op 5 mei 1807 huis, erve, bierstalling met het recht op bierstekerij voor 300 gulden aan zijn schoonzoon Cornelis Gerritsz Klaverweiden die getrouwd was met zijn dochter Helena Klaverweiden. (Reg. Arch. Alkemade 93). Cornelis overleed al in 1817, zijn weduwe met drie minderjarige dochters achterlatend. Helena besloot in 1819 om haar onroerende goederen voor 800 gulden en de drie schuiten eveneens voor 800 gulden aan Dirk Straathof jr. van de Nieuwe Wetering te verkopen ('Straathof van de Hoek'). Dirk

was getrouwd met Geertruy Gerritsdr Klaverweiden en was dus haar zwager en ook voogd over haar kinderen.

Zelf zal veehouder Straathof zich na die overname weinig bemoeid hebben met de bierstekerij. Misschien was het voor die bedrijfstak wel einde verhaal. Vanaf dat moment noemden de nieuwe eigenaars zich namelijk koopman graanhandelaar. Alles veranderde toen Dirk Straathof jr. op 27 oktober 1827 *des avonds ten Negen Uren in het water nabij deszelfs woonhuis, Wijk C nr 223 is verongelukt*, 53 jaar oud. Zijn weduwe, Geertruy Klaverweiden, besloot in 1828 het vaderlijk erfdeel uit te keren, waarbij zoon Gerrit, die er al enige tijd als koopman werkte, eigenaar werd van het huis met de bierstal aan de Rijpwetering. (Not. Blanken, Oude Wetering).

Gerrit Straathof, gedoopt 11-7-1804 en gehuwd met Cornelia van Egmond, wordt in het bevolkingsregister opgenomen als koopman, evenals zijn zoon Dirk (gehuwd met Maria Lourensdr Hoogendorp) die het bedrijf in 1861 overnam.

Hun zonen Gerrit en Lourens werden ingeschreven als graanhandelaren. Gerrit (Gerardus Johannes) geboren 8-8-1860, trouwde in 1892 met Alida Lucia van Niekerk, geboren in Zwammerdam. Hij zou tot 1907 het bedrijf leiden. De graanhandel, Handel in 'Granen en Gedistilleerd', werd toen overgenomen door zijn jongere broer Lourens (Lourens Martinus), geboren 11-5-1873, die trouwde met Sophia Maria Valkering uit Egmond-Binnen. De prikkel om de handel in graan en gedistilleerd uit te breiden zal ongetwijfeld gekomen zijn door familiebanden: Van Niekerk (graan), Van der Burg en Wittkamp in Schiedam (sterke drank). Of de grootte van de bierstal zich bij deze uitbreidingen staande wist te houden is moeilijk te achterhalen. Daarover zijn geen gegevens gevonden.

 Ondergeteekende, L. M. STRAATHOF, bericht zijne geachte Cliënteel hiermede, dat hij met ingang van 12 Augustus 1919, zijn zaak in Granen en Gedistilleerd heeft overgedaan aan Mejuffr. Wed. C. WARMERDAM, te Rijpwetering. Dankend voor het genoten vertrouwen beveelt hij zijn opvolgster in Uw aller gunst aan. L. M. STRAATHOF. RIJPWETERING, 12 Aug. 1919.	 Verwijzende naar bovenstaande annonce heeft ondergeteekende de eer, de geachte Cliënteel te berichten, dat zij met ingang van 12 Augustus 1919, de zaak in Granen en Gedistilleerd van den Heer L. M. STRAATHOF heeft overgenomen. Zij hoopt hetzelfde vertrouwen te mogen genieten dat de Heer L. M. STRAATHOF sinds jaren heeft genoten. 9214 Hoogachtend, Wed. C. WARMERDAM. RIJPWETERING, 12 Aug. 1919.
--	--

Op 12 augustus 1919 deed Lourens de zaak in granen en gedistilleerd over aan Mejuffrouw Weduwe Warmerdam (zie advertentie Leidsche Courant, 13 augustus 1919). Maria Warmerdam-van Dregt was sinds 10 februari 1919 weduwe van Cornelis Warmerdam, die in het bevolkingsregister als schipper en graanhandelaar genoteerd staat. Hij was mogelijk al enige tijd in dienst geweest bij Straathof. Deze verkoop betekende het einde van het tijdperk Straathof. Lourens vertrok naar Egmond-Binnen, waar hij 16-12-1941 overleed, 68 jaar oud.

Jacobus Johannes (Co) Warmerdam

De plannen van de weduwe van Cornelis Warmerdam werden al snel duidelijk. Tussen de jaarlijkse Nieuwjaarswensen in de krant van 3 januari 1920 treffen we de volgende Nieuwjaarswens aan uit Rijpwetering: 'Warmerdam & Beelen, Granen en Gedistilleerd. ZN.' Dankzij deze advertentie kunnen we met zekerheid vaststellen dat de fusie tussen Warmerdam en Beelen eind 1919 of begin 1920 plaats heeft gevonden.



De opslagruimte van Warmerdam en Beelen, vermoedelijk in de jaren 1920, naast de oude pastorie (midden). De paardenwag en de vrachtwagen zijn duidelijk zichtbaar.

(foto: collectie Hans van der Wereld).

Zoon Co (Jacobus Johannes) Warmerdam, geboren op 16 mei 1895, werd in de firma opgenomen. Hij was daardoor zowel slijter als meelboer. Het grote pakhuis naast de pastorie werd de opslagplaats voor het nieuwe bedrijf. In de herinnering van zijn kleinzoon Cees Warmerdam concentreerde zijn grootvader zich na de fusie op de slijterij en was hij minder betrokken bij de graan- en meelhandel. Wel bleef hij als vertegenwoordiger bij Beelen werken en nam de bestellingen van de boeren op. Zijn zoon Kees begon een slijterij op de Koppoellaan, die later werd voortgezet door zijn gelijknamige zoon, maar anders gespeeld: Cees. Het pakhuis werd later gekocht door aannemer Jos Jansen die het bouwwerk in 1979 afbrak en er een huis bouwde waar hij zelf in ging wonen.

Gerard en Henk Beelen

Vermoedelijk omstreeks 1925 kwamen de zonen van Gerardus Beelen, Gerard (1902-1985) en Henk (1904-1981) in het bedrijf. Onder het personeel vinden we onder meer de volgende personen, waarvan sommigen praktisch hun hele leven bij Beelen bleven werken: Bernard Baak (ongeveer 50 jaar), Gerard Warmerdam (jongere broer van Co, ruim 40 jaar), Dirk Hoogenboom (ruim 40 jaar), Jan Ganzevles en Kees Zandvliet

(toen wonend aan de Kleipoel in de voormalige woning van Gerardus).

's Winters als de koeien op stal stonden, was er meer personeel nodig voor het leveren van veevoeder. Enkelen van deze tijdelijke krachten waren Cock Verhaar, Manus Weenink en Cor Borst. Als in 1963 het bedrijf 75 jaar bestaat, wordt dat groots gevierd en ziet de toekomst er nog gunstig uit.



Bernard Baak (links) en Gerard Warmerdam poseren met hun volgeladen paardenwag en vrachtwagen voor het pakhuis aan de Pastoor van der Plaatstraat. Te oordelen naar de kleding van de kinderen is deze foto waarschijnlijk rond 1930 genomen.

(foto: collectie Simon Strijk).

Gerard jr en Luuk Beelen

De derde generatie treedt aan. Gerard jr (1934-2015) en Luuk (*1947), beiden zonen van Henk, beginnen vol goede moed. Luuk heeft een avondopleiding Industrieel Molenaar en Veevoeder gevolgd. Broer Gerard was meer gespecialiseerd in veevoeding en financiën. In 1977 nemen zij het bedrijf van P. van der Waaij in Katwijk over waar ook een dierenpeciaalzaak wordt geopend. De klantenkring wordt verder uitgebreid. In 1978 wordt de maalderij in Rijpwetering grondig verbouwd en in 1980 huren zij het bedrijf Ten Brink in Leimuiden en gaan daar malen en persen. In Rijpwetering wordt niet meer gemaald. De maalderij daar wordt vooral opslagplaats. Als het bedrijf van Van der Geest in Oud-Ade rond 1985 sluit, neemt Beelen een groot aantal van zijn klanten over, vooral de boeren die alleen over water bereikbaar zijn.



Luuk en Gerard Beelen, poseren voor het bedrijf op de 100e verjaardag van Beelen BV. in 1988 (foto Wim van Noort).

Kees de Haas

Kees de Haas uit de Zevenhuizen komt in 1976 op 20-jarige leeftijd bij Beelen werken en zal dat 39 jaar blijven doen. Kees noemt zijn collega's in die tijd: Gerda Bisschop op het kantoor en Leo van der Voorn en Piet Korsuise bij de distributie. Laatstgenoemde is meegekomen uit Leimuiden toen Roel ten Brink met Beelen een deal sloot. Het werk van de wekelijkse bezorging veranderde destijds niet, later werd alles in papier verpakt en de zakken wogen nog maar 25 kg. De zware zakken meel of korrels (50 kg) werden op de schouder vanaf de vrachtwagen of boot gedragen of met een platte kruiwagen gekruid. In de jaren zeventig verschijnen de bulkwagens op de markt. Rond 1978 heeft ook Beelen twee bulkwagens. Kees de Haas heeft het zware werk altijd met veel plezier gedaan en heeft er geen schade van overgehouden. Jan van 't Zelfde, nu gepensioneerd groentebouwer uit Leiden, en een enthousiaste fotograaf van het boerenleven, maakt in 1987 een serie schitterende foto's van Kees de Haas en Leo van der Voorn tijdens hun werk. De tochten over het water naar afgelegen boerderijen hebben de voorkeur van de fotograaf.



Kees de Haas op de Koppoel met veevoer voor drie klanten. Achtergrond: de molens Lijker 1 en 2. Rechts is nog een stukje van de jachthaven Zoetemelk te zien (foto Jan van 't Zelfde, 1987).

Tijden veranderen

Maar de tijden veranderen. Net als de veeboer krijgt de meelboer steeds meer te maken met regels en beperkingen en (mede daarom) kiest de volgende generatie veelal een ander beroep. Net als bij de boeren wordt het steeds moeilijker om 'klein' te overleven. Aan schaalvergroting is niet te ontkomen, de risico's om te investeren zijn groot. Ruim tien jaar na het overlijden van zijn broer Gerard, besluit Luuk in 2015 te stoppen. Beelen wordt overgenomen door Van Niekerk/Van Muiswinkel in Zwammerdam dat de gebouwen in Rijpwetering nu gebruikt als opslagplaats. Eens per week, op donderdag of vrijdag, komt een vrachtwagen van Van Niekerk/Van Muiswinkel langs om voer in en uit te laden en weg te brengen. Kees de Haas helpt nog steeds een handje met het in- en uitladen en als het zo uitkomt is Luuk er ook. Het gaat dan om zakgoed en 'big bags'. Het losse meel wordt in Zwammerdam 'in bulk' opgezogen en uitgeblazen in een silo bij de boer. Op zaterdagochtend staat Kees in de winkel van Beelen voor particuliere klanten die kippen, konijnen of andere huisdieren houden.



Henricus Franciscus (Henk) Beelen (1914-1981), Gerard Beelen jr (1934-2015) en Gerardus Simon (Gerard) Beelen (1902-1985). Foto bij het 75-jarig jubileum in 1963. Uit album van Luuk Beelen.



Links de maalderij van Beelen na de grondige verbouwing van 1978.

Noot: Dit is een aangepaste en uitgebreide versie van een artikel dat eerder verscheen in *De Brug: Dorpsblad Oud Ade*, oktober 2023.

Met dank aan: Luuk en Maria Beelen, Kees de Haas (Leenzn), Cees en José Warmerdam.

Bronnen:

- J.S. Bakker, Een eeuw Beelen in Rijpwetering. De Molenaar, Vakblad voor de Graanverwerkende en Veevoederindustrie, jaargang 89, 1988.
- A.G. van der Steur (red.), Tussen Kaag en Braassem, 1985. Alphen aan den Rijn, Repro-Holland.
- Ellen Verhaar, Een eeuw Beelen in Rijpwetering. Leidse Courant 17 mei 1988.
- Reg. Archief Leiden: Oud Notarieel Archief Notaris Blanken, Oude Wetering.
- Reg. Archief Leiden: Rechterlijk Archief Alkemade nr. 93.

Historische GPS-routes in de gemeente Kaag en Braassem

Wat waren Sudeten-Veenders, waarom heet de Galgenkade eigenlijk Galgenkade, wie was Priester Hendrik, wie was vrouwtje Paling of waar reed Maarse & Kroon? Zo maar een paar onderwerpen die aan bod komen tijdens een op locatie gebaseerde fiets-, wandel- of vaarroute in onze gemeente.

Museum Oud Alkemade, historische vereniging Otto Cornelis van Hemessen (Woubrugge en Hoogmade) en Stichting Oud Leimuiden-Rijnsaterwoude hebben de afgelopen maanden de handen ineen geslagen om samen met verhalenverteller Patrick Deters (ook bekend van podcast 'Vroeger was alles...') de historie van Kaag en Braassem via wandel-, fiets- en vaarroutes op de kaart te zetten. Je ontdekt verborgen juweeltjes terwijl je op de audiostopplaatsen luistert naar korte verhalen die de geschiedenis tot leven brengen.

De activiteiten vinden plaats onder de naam Historisch Actief, wat verwijst naar de combinatie van het actief bewegen en de verhalen van vroeger. Om de verhalen te kunnen luisteren dien je daadwerkelijk fysiek op een bepaalde plek te staan zodat via GPS de verhalen worden geactiveerd op je mobiele telefoon. Je beweegt je als het ware door de tijd. Op de website www.historischactief.nl kun je een route kiezen en met behulp van de izi.travel app start je moeiteloos je avontuur. De app begeleidt je langs de route en bij elke audiostop begint auto-

matisch een boeiend historisch verhaal af te spelen over een gebouw, persoon of de locatie waar je bent.

Via deze moderne manier van kennisdeling proberen we de geschiedenis voor nog meer mensen toegankelijk te maken. Je bent niet meer afhankelijk van een gids die je rondleidt, maar start op een door jou gekozen punt de door jou gekozen route op een door jou gewenste tijd. Het is een goede manier om actief de geschiedenis van de gemeente Kaag en Braassem te gaan ontdekken. Dus: laat je meevoeren naar vervlogen tijden terwijl je langs pittoreske plekjes en monumenten fietst, vaart of wandelt. En vergeet niet af en toe op de website te kijken want de komende tijd komen er steeds nieuwe routes bij. *Veel plezier!*

Tekst en foto's:
Patrick Deters &
Hanneke Vissers Fotografie

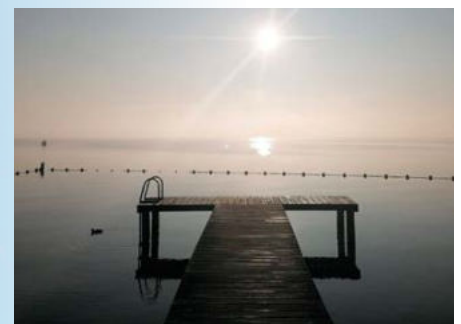


Grazende schapen in Roelofarendsveen.

De Googermolen.



Koe in het land bij Rijpwetering.



Zwemsteiger in de Braassem.



Regenboog bij Leimuiden.

Duizend jaar Kaag en Braassem (deel 4)

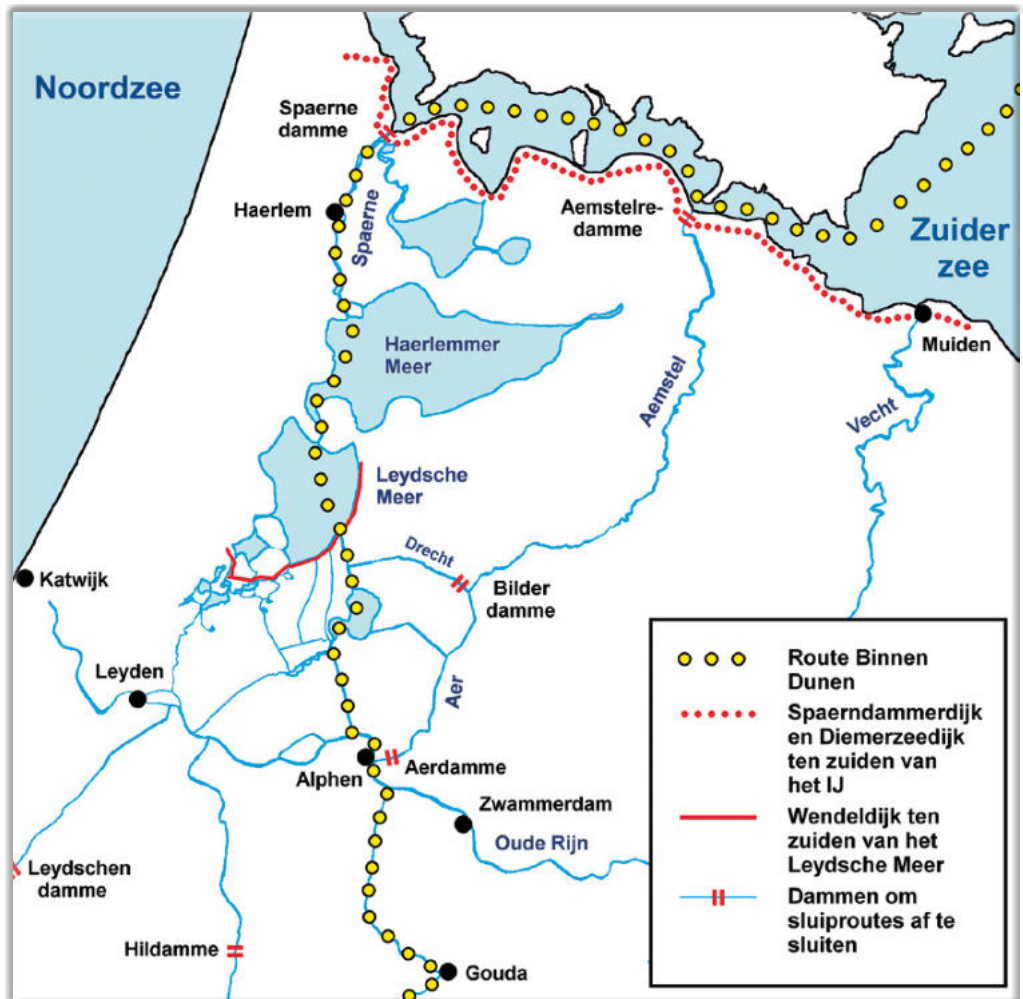
Jan Kuipers

Zoals we zagen in de vorige aflevering, was er ondanks het graven van de kanalen ten zuiden van het Leidse Meer en de aanleg van de Wendeldijk, geen verbetering gekomen van de waterhuishouding in het gebied ten noorden van Leiden. Rond 1250 kwam er een betere oplossing, toen langs het zuiden van het IJ een veel steviger dijk werd aangelegd, de Spaerndammer- en Diemerzeedijk, met enkele grote dammen bij de riviermondingen van de Spaerne en de Aemstel.

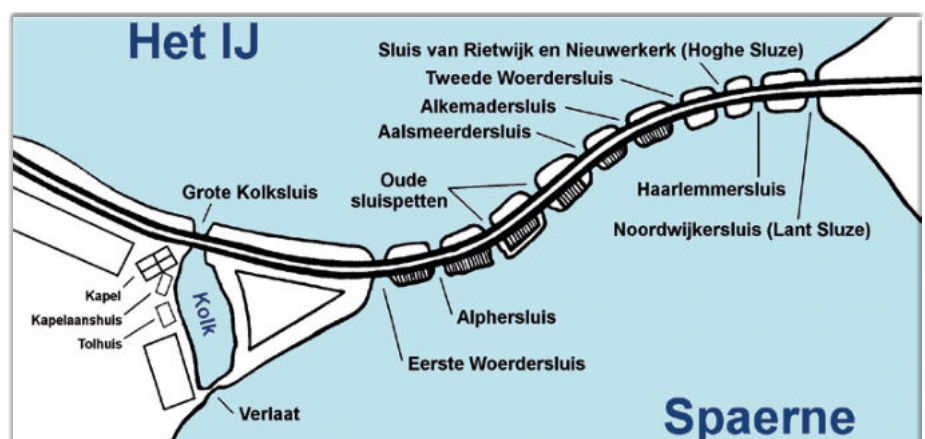
Net als bij de sluisjes van de Wendeldijk was het bij die dammen al snel één en al bedrijvigheid. Zo onstonden de dorpjes Spaerndamme en Aemstelredamme, welke laatste in de komende eeuwen zou uitgroeien van een onbeduidende nederzetting van vissers en boeren tot een internationale vermaarde koopmansstad en tenslotte zelfs tot hoofdstad van Nederland. In 1250 hoorde dit kleine vissersdorp nog bij het bezit van de bisschop van Utrecht. De Spaerndamme was in eerste instantie van groter belang voor ons, want het zou eeuwenlang Rijnlands uitwateringspunt bij uitstek zijn, en er kwam aldaar ook een schutsluis voor de grafelijke tolheffing.

De tol bij Spaerndamme

Handelsschepen die, beladen met graan uit Danzig of hout uit Noorwegen, op weg waren naar havens in Europa, voeren als het mogelijk was het liefst binnendoor om de gevaren van de open zee te mijden. Graaf Willem II van Holland liet daarom bij de Spaerndamme een grote schutsluis aanleggen waar schepen van wel acht meter breed in pasten. Hierbij werd gebruik gemaakt van een kolk die ontstaan was bij een eerdere dijkdoorbraak en die de Grote Kolk werd genoemd. Vanaf het IJ voer men door de Grote Kolksluis naar binnen en na betaling van de grafelijke tolgelden



Vaarroute Binnen Dunen met de dijken en de dammen.



Het sluizencomplex bij Spaerndamme ca. 1450. Links de Grote Kolksluis waar de tolheffing plaatsvond en rechts de tien spuisluizen voor regulering van de waterstand. Onderhoud van de dam en de sluizen was verdeeld over alle belanghebbende ambachten, ieder naar gelang de grootte van zijn afwaterend gebied. Zo waren er twee Woerdense sluizen, een Aalsmeerder sluis enz. Ook ons ambacht had in 1450 een eigen sluis, de Alkemadersluis. Zodra er een gat geslagen was in de dam gingen de ingelanden van deze ambachten met gereedschap per schuit naar de Spaerndamme om te helpen het gat te dichten.

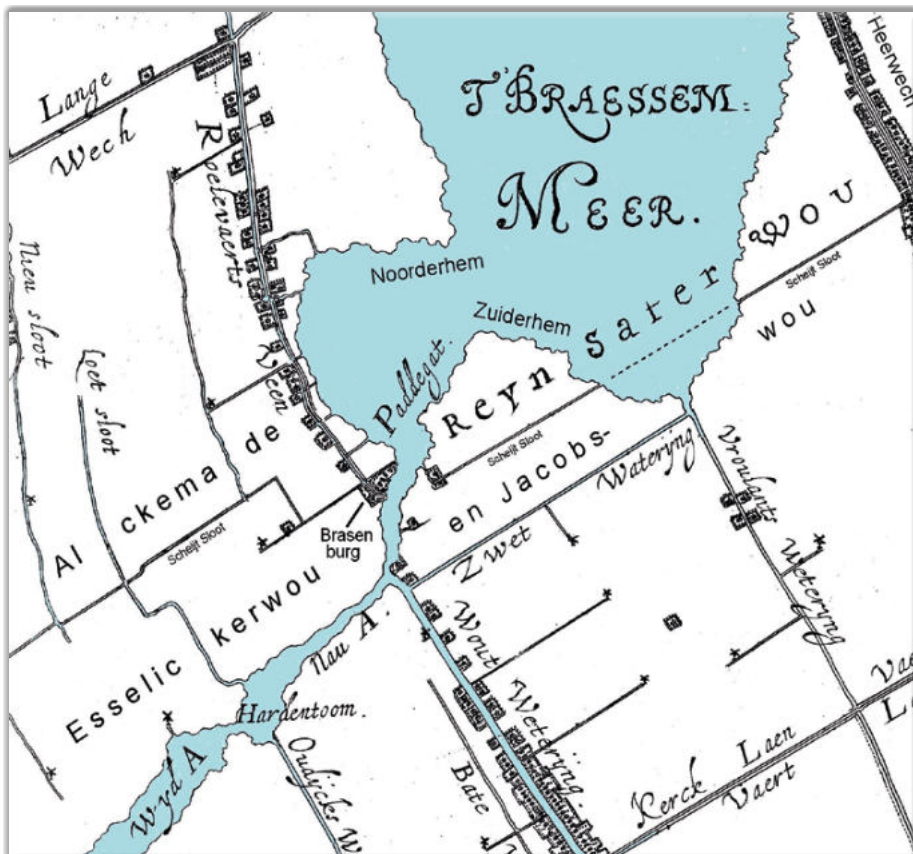
kon men via een verlaat (kleine sluis) het Spaerne op.

Tegen betaling van de nodige tol-gelden verkregen kooplieden uit de Noord-Duitse steden als Hamburg en Lübeck doorgang door de Hollandse binnenwateren. Die schippers maakten dankbaar gebruik van deze mogelijkheid en zo ontstond de beroemde en beruchte vaarroute Binnen Dunen.

Die liep vanaf de Zuiderzee en het IJ, via de Spaernedamme naar Haerlem en dan door het Haerlemmermeer en het Leidsche Meer naar Oude Wetering, vervolgens via de Braassem, de Woudwetering, de Heymanswetering en de Gouwe naar Gouda en vanaf Gouda over de Hollandsche IJssel naar Dordrecht. Vandaar voeren de schepen verder over de Maas tot ver in het Duitse Rijk en naar de grote havens van Brabant en Vlaanderen.

Oude Wetering scheepvaartdorp

Deze vaarroute was niet alleen goed voor de grafelijke schatkist, maar ook voor de dorpen en steden langs die route. Ook het dorp Oude Wetering profiteerde er van en zou in de komende eeuwen uitgroeien tot een waar scheepvaartdorp. Tal van kooplieden en ambachtslieden vestigen zich daar, want 'waer het volk is, daer is de nering, hetgeen een goede leevendigheid geeft'. Scheepstimmerlui, zeilmakers, mastenmakers en caféhouders verdienden bij deze doorvoerplaats hun boterham en het zorgde voor allerlei extra inkomsten door handel in voedsel, turf en scheepsbenodigdheden. Steden die niet langs de route Binnen Dunen lagen probeerden van alles en nog wat om de situatie te veranderen. Er was aanhoudend geruzie tussen de Hollandse steden, waarbij vooral Leyden, Delft en Rotterdam een alternatieve route wilden, waartegen Haerlem, Gouda en Dordrecht zich dan steeds weer fel verzetten. Om de scheepvaart te dwingen de verplichte route te volgen werden op last van de graaf sluiproutes afgesloten met dammen, zoals de Aerdamme bij Alphen en de Leydschendamme en de Hildamme ten westen van Gouda. En ook de Bilderdamme in de Drecht is in die tijd aangelegd, waar later het gehucht Bilderdam ontstond, dat tegenwoordig het meest oostelijk gelegen plaatsje in de gemeente Kaag en Braassem is.



Kaart uit 1615 van het gebied rond 't Braessem Meer. Bij het Paddegat is de bebouwing goed zichtbaar waar de Brasenburch zou hebben gestaan. De Zuiderhem behoorde tot Reynsaterwoude - met een stippellijn is de Scheijtsloot aangegeven die de grens vormde tussen Reynsaterwoude en Jacobswoude, voordat het land daar door de Braassem werd weggespoeld.

De Brasenburch

Aan het Paddegat bij 't Braessem Meer zou volgens sommige historici een waterburcht hebben gestaan, als onderdeel van de controle op de scheepvaart langs de route Binnen Dunen.

Deze behoorde toe aan de Heren van der Woude. De locatie van de Brasenburch zou heel goed de reden kunnen zijn waarom Esselickerwoude zich tot boven de Wijde Aa uitstreckte, zodat vanaf beide oevers toezicht op het vaarverkeer over de Wijde Aa mogelijk was. (De Brasenburch of Braassemerburcht wordt genoemd in twee vermeldingen in 1411 en 1463; op de kaart van 1687 wordt het de Couwenhorn genoemd en in latere vermeldingen spreekt men van het huis met het torentje.)

Laatste bewoner van de Brasenburch zou Jacob XI van der Woude zijn geweest. Hij was 'de elfde van dien naam' die heer was van Esselickerwoude en Jacobswoude, dat al sinds de eerste ontginning van het Grote Groene Woud in handen van zijn voorvaders was ge-

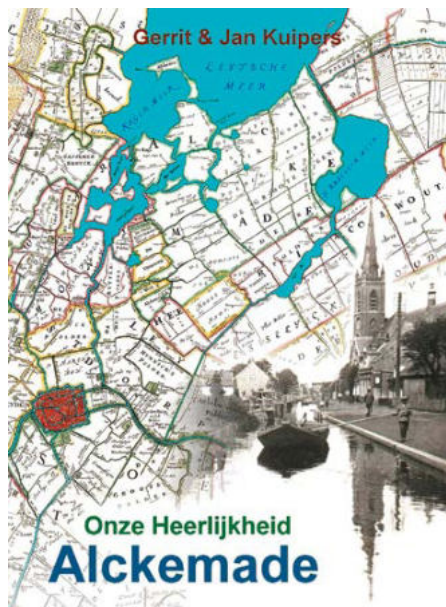
weest. Eerder had hij zijn kasteel Huis ter Woude in Jacobswoude verlaten omdat het daar 'door het uitdelven der vronlanden', d.w.z. het ongebreidelde turfsteken, langzamerhand te drassig begon te worden.

In 1245 gaf graaf Willem II zijn toestemming en zegen voor het huwelijk van Jacob XI van der Woude met Sofia van Warmond. Zij was de erfdochter van Frank van Warmond die bij zijn overlijden geen zonen had nagelaten. Toen hij 'des Heren van Warmonds eenige dochter ten wijve nam verkreeg Jacob XI mede dat dorp ende Slot van Warmond mit die laeghe heerlijkheid'. Hij verliet de Brasenburch om zich in Warmond te wonen te begeven in het voorouderlijk kasteel van zijn kersverse vrouw op 'dat lant dat Franken was, van Wermonde'.

Zo kwam Warmond in handen van de Heren van der Woude. Zij zouden daar meer dan vierhonderd jaar wonen en bleven - trouw aan hun voorvaders - steeds de voornaam Jacob voeren. (We

blijven ze volgen, want in 1416 zouden zij ook Heren van Alckemade worden.) De Brasenburch aan het Paddegat en Huis ter Woude in Heer Jacobswoude werden 'verder onbewoond gelaten'.

Hoogstwaarschijnlijk zijn beide 'kaste-len' tijdens de vele burgeroorlogen die in de komende eeuwen deze omgeving zouden teisteren vernietigd en niet meer herbouwd.



Het boek 'Onze heerlijkheid Alckemade' is verkrijgbaar bij Veenerick, bij Bol.com of via een e-mailtje aan mij: jku@casema.nl.



Historisch wandelen

MET DE AMBTENAREN VAN K&B

Pieter van Ruiten

In de afgelopen tien jaar hebben meer dan anderhalf duizend wandelaars meege-lopen met de historische wandeling van Museum Oud Alkemade. Om te genieten van de verhalen, anekdotes en de wetenswaardigheden die er zijn te vertellen over de 'Oude Veen' en de mensen die hier vroeger leefden en werkten. "De geschiedenis komt tot leven", was de mooiste opmerking die ik hoorde van deelnemers. En laat ik eerlijk zijn: ook voor mij is iedere wandeling een feestje. Zeker omdat de pauze steevast eindigt in café De Haven. Waar kastelein Don de Jeu de historische uitleg over 'schele Nel' van me overneemt.

Kortgeleden was het 'de beurt' voor de medewerkers van de gemeente Kaag en Braassem. En dan in het bijzonder van de afdeling die gaat over de bruggen, het groen en de openbare ruimte. Meer dan twintig medewerkers van de gemeente verbaasden zich over het vroegere Alkemade. Met de start in het gemeentehuis en de finish in café De Haven werd het een leerzaam werkbezoek met een gezellige afsluiting.



Uniek in zijn soort

AFLEVERING 6:

Alex Turk

In deze regelmatig terugkerende rubriek wordt een persoon (m/v) of groep die een voor onze voormalige gemeente Alkemade unieke prestatie heeft geleverd in de schijnwerpers gezet.

Jos Cozijn

Ambitieuze striptekenaar Alex Turk wil prof worden

'Ik wil eenvoudig mensen laten lachen'

Alex is in 1975 geboren in Roelofarendsveen en als kind wist hij al wat hij wilde worden: **striptekenaar**. In een interview in het Leidsch Dagblad van 30 december 1995 komt deze grote wens al duidelijk naar voren: "Ik vind het leuk om een verhaal te vertellen en bepaalde emoties bij mensen los te maken. Een heel eenvoudige manier om mensen aan het lachen te krijgen is het maken van een strip. In tegenstelling tot bijvoorbeeld films, heb je genoeg aan een potlood en papier en kun je het thuis maken." Hij vertelt verder: "Eerst bedenken ik een grap, daarna maak ik van het idee een schets en oefen ik met gelaatsuitdrukkingen. Na ongeveer een uur ben ik klaar."



Alex Turk.

Foto: Holvast/Mark Lammers

'Doezol de Muis' was zijn eerste creatie, gemaakt voor de Veense kabelkrant, daarna volgden van 1999 tot en met 2005 de stripverhalen rond 'Mevrouw de Heks' die wekelijks in het blad Metro werden gepubliceerd. Zie op deze pagina ook een speciale creatie van Alex rondom Bart Spring in 't Veld, de winnaar van de eerste Big Brother-serie en dorpsgenoot van Alex (1999).

In 2004 (tot en met 2009) volgden de stripverhalen rondom 'Katie', gepubliceerd in Kidsweek en 'Timo' voor Kidsweek junior. In 2007 verscheen het album 'Gefeliciflapstaart!' met in de hoofdrol Timo en in 2008 ontving Alex voor dit stripalbum de Stripschapspenning voor het beste jeugdstripalbum van 2007.

Uniek is het feit dat hij de enige persoon is uit voorheen de gemeente Alkemade die deze prijs heeft ontvangen.

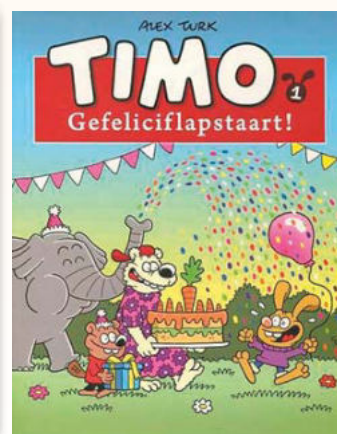
In de jaren erna volgden nieuwe avonturen van Timo in de albums Goed Bezig, Vette Avonturen en Hoog en Droog. Dit laatste album werd ook weer genomineerd voor de Stripschapspenning, maar ook voor de Peter de Smet-prijs, de publieksprijs voor het leukste stripalbum.

Alex zijn laatste stripalbum is een nieuw album rondom Timo en heet Loeigoed, dit is uitgekomen in april 2024.

Alex Turk uit Roelofarendsveen, striptekenaar van 'Mevrouw de Heks': „Ik vind de boeken van Harry Potter maar flauwekul. Ze zijn ongeloofwaardig en bovendien heb ik een ontzettende hekel aan heksen.”

Bronnen:

- Historische Krantenarchief, Erfgoed Leiden en Omstreken
- Internet



In Alkmadders van maart vermeldden we de overhandiging van een bijzonder boek aan Museum Oud Alkemade: 'Erinnerungen meines Lebens', geschreven door Dirk Bakker. Het album bevat veel foto's en prachtige aquarellen met de herinneringen van Dirk Bakker aan zijn jeugd in Roelofarendsveen en zijn latere leven in Duitsland. Op verzoek van de familie Steijns-Onnou hieronder de reden waarom dit boek naar ons museum moest komen. Het is in het Duits geschreven en wordt op dit moment vertaald. De Nederlandse tekst wordt t.z.t. naast een kopie van het originele boek in het museum ter inzage gelegd.

Dirk (Theo) Bakker uit Roelofarendsveen

Annelies Steijns-Onnou

Uit verhalen van mijn vader, Hub Onnou, ken ik zijn vriend Theo Bakker alleen onder de voornaam Dirk. De namen Theo en Dirk worden blijkbaar vaak als synoniem gebruikt. Dirk was onder andere een begenadigd kunstschilder (aquarellen) en zijn schilderijen signeerde hij steeds met D. Bakker. In zijn woonplaats Kirchlinden bij Dortmund (Duitsland) gaf hij schilderles.

Dirk Bakker uit Roelofarendsveen en mijn vader, Hub Onnou uit het Limburgse Termaar bij Margraten, troffen elkaar voor het eerst op de Kromhoutkazerne in Utrecht. Beiden moesten zich hier melden voor het vervullen van hun militaire dienstplicht. Dirk en mijn vader werden voorbereid op hun diensttijd in het toenmalige Nederlands-Indië. Voor de meeste jongemannen was het een hele reis naar een andere wereld, ook voor mijn vader.

Als dorpsjongen uit het Limburgse Margraten was hij nooit verder geweest dan Maastricht waar hij een technische opleiding volgde.

Mijn vader leerde dus tijdens zijn militaire training in de Kromhoutkazerne Dirk Bakker uit Roelofarendsveen kennen en het klikte meteen, zij werden vrienden voor het leven. Tijdens de aansluitende diensttijd op Java kwamen zij elkaar regelmatig tegen. Aangezien Dirk eerder dan mijn vader terug was in Nederland, besloot hij om eens naar het gehucht Termaar bij Margraten af te reizen en de familie van zijn dienstkamaraad de groeten van hem over te brengen. Zijn bezoek werd zeer op prijs gesteld en hij kreeg dan ook een warm onthaal.

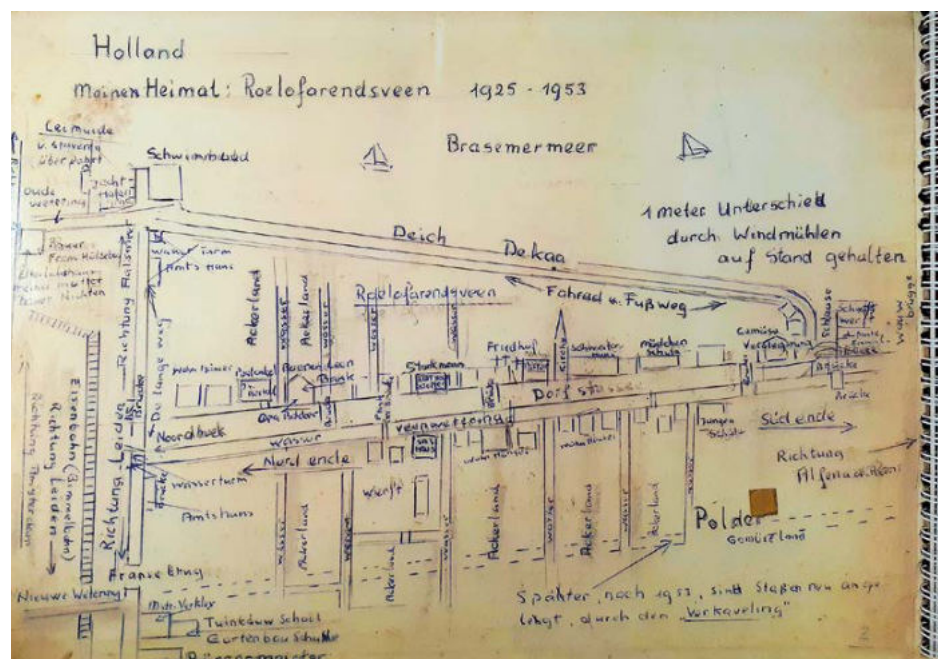
Na hun militaire diensttijd bleven Dirk en mijn vader, getuige de vele brieven en

foto's, regelmatig contact houden. Mijn vader bleef in Margraten wonen, trouwde en kreeg drie dochters. Dirk kreeg verering met de Duitse Anni en na hun huwelijk gingen zij in Duitsland, in Dortmund, wonen. Als familie brachten wij regelmatig een bezoek aan Dirk en Anni en ook kwamen zij meerdere keren bij ons in Margraten. Memorabel is ons bezoek aan hen in 1969, waarbij wij samen met Dirk en Anni naar de tv-uitzending van de maanlanding hebben gekeken.

Na het overlijden van Anni en vanwege gezondheidsproblemen woonde Dirk de laatste jaren in het zogenaamde AWO Senioren-Centrum in de Dortmundse stadswijk Kirchlinde. Het is ons niet bekend wanneer Dirk is begonnen met het op schrift zetten van zijn herinneringen. Het is in ieder geval een mooie combinatie geworden van zijn levensverhaal met



Dirk Bakker met zijn vriend Hub Onnou in een betjah op Java.



Een pagina uit het boek met een schets van hoe Dirk Bakker zich herinnert hoe Roelofarendsveen gesitueerd was.



De door Dirk Bakker geschilderde felicitatiekaart uit 1997.

zijn talent als kunstenaar, zichtbaar in de bijzondere aquarellen waarmee hij elke bladzijde van zijn boek heeft verfraaid. Ook een felicitatiekaart uit 1997 ter gelegenheid van de 70^{ste} verjaardag van mijn vader is, zoals gebruikelijk, door hem zelf beschilderd.

In 2013, na het overlijden van mijn vader, brachten mijn man en ik een bezoek aan zijn oude vriend en dienstkameraad. Dat had ik hem beloofd. De hele middag hebben we vol verwondering de teksten en tekeningen over zijn leven samen bekeken en besproken. Hij vroeg ons toen

om ervoor te zorgen dat zijn boek na zijn dood weer "thuis" zou komen. Niet veel later stierf Dirk en op uitnodiging van zijn Duitse vrienden zijn wij naar zijn begrafenis geweest. In navolging van zijn laatste wens hebben wij zijn boek 'Erinnerungen meines Lebens' meegenomen en enige tijd geleden overhandigd aan Lex van der Zwet, voorzitter van Oud Alkemade. Wij waren onder de indruk van het enthousiasme waarmee het boek werd ontvangen. We zijn blij dat het levensverhaal van Dirk Bakker terug is op de juiste plek, daar waar hij het graag wilde hebben, in Roelofarendsveen.



Dirk (Theo) Bakker in 2013.

Een kleurrijke impressie van de oude groenteveiling en de sluis. ▼



Van Henk Lohman ontvingen wij deze klassenfoto uit mei 1952 van klas 4 van de lagere school in Oude Wetering met meester De Jong. Graag horen we wie herkend wordt op deze foto. Stuur een email naar alkmadders@ziggo.nl.

Doktershuis zonder huisartsenpraktijk

Fons van Rijn

Veel inwoners van Roelofarendsveen hebben er vorig jaar aan moeten wennen: na 131 jaar kon men voor behandeling van kwaaltjes en ziekten niet meer bij de huisartsenpraktijk aan het Noordeinde terecht. De praktijk verhuisde naar Noorderrond aan de Stationsstraat.

Het doktershuis aan het Noordeinde heeft in de loop van de tijd heel wat artsen gehuisvest. De eerste was dokter Van Dillen. Hij betrok het nieuwe huis op Noordeinde 166 in 1892. De bouw van dit huis voor zijn grote gezin was een van de eisen van de nieuwe huisarts om zich in het arme tuindersdorp te vestigen. Dit gebeurde op uitnodiging van het plaatselijke Armenbestuur. Van Dillen volgde dokter Franssen op, van wie niet veel bekend is. Dokter Van Dillen werd opgevolgd door dokter Van Dooren, die op zijn beurt in 1942 werd opgevolgd door dokter Muskens. De laatste koos er in 1966 voor om verzekeringsarts te worden. De praktijk deed hij over aan dokter Heijnen, die niet alleen de praktijk overnam, maar ook het huis van het Armenbestuur kocht. Het huis werd vervolgens flink verbouwd.

Na twaalf jaar hield dokter Heijnen het voor gezien en diende dokter Stoffels zich aan; hij vertrok in 1985 en was de laatste solist. Hij deed de praktijk over aan het echtpaar dokter Roelen (de eerste vrouwelijke huisarts in Roelofarendsveen) en dokter Brock. De laatste werd in 2000 opgevolgd door dokter Van Haastert. De toenemende drukte in de praktijk werd opgevangen met uitbreiding van medisch personeel. In 2009 volgde een verbouwing van huis en praktijkruimte, waardoor het mogelijk werd een derde huisarts aan te trekken, dokter Barnhoorn. Sinds 2019 is dokter Dijkmans toegetreden tot de maatschap en is de naam van de praktijk gewijzigd in huisartsenpraktijk 'De Braassem'. In 2021 is dokter Van Haastert opgevolgd door dokter Hamelink.

Tenslotte verliet dokter Roelen, na 38 jaar, de praktijk in 2023. Dokter Barnhoorn nam begin 2024, na vijftien jaar, afscheid. Aan het eind van dit verhaal blijven dokter Dijkmans en dokter Hamelink als huidige praktijkhouders over. Zij verhuisden in de zomer van 2023 naar de eerste verdieping op Stationsstraat 2D. De tijd van het doktershuis aan het Noordeinde is definitief voorbij.



Dokter Van Dooren aan het werk in de tuin aan de achterkant van het huis. ▲



Het doktershuis aan het Noordeinde in Roelofarendsveen in de jaren dertig van de vorige eeuw.

SCHENKINGEN AAN MUSEUM OUD ALKEMADE

Kinderwagen, diverse afbeeldingen en schilderijen, twee beelden en een console, klok, pop, sjaal, oude modetijdschriften	Nalatenschap Co en Jo Hoogenboom
Boekjes Oude prentbriefkaarten vertellen van Oude Wetering en Roelofarendsveen, Alkmadders 1993 t/m 2007	Mevrouw Van Beek-Rodewijk
Amateurs sigaretten, suikerzakjes, glazen en asbak, medailles	M. Kerkuliet
Twee dvd's en twee dozen dia's van de LTS	W. Tiemes
Ingelijste foto R.K. Jacobuskerk Oude Wetering	C. Turk-Huigsloot
Diverse miniatures en archiefpapieren	Mevrouw Buschman
Schilderij H. de Jong, merklappen, gereedschappen, tekening in lijst, ingebonden Engelbewaarder, kookboeken	I. Mooijekind-van der Klugt
Sjoelbak van Heemskerk (zonder schijven), armschildje geneeskundig dienst LBD	J. Soetens
Olielampen, hanglamp, reischaven, kistje van de fröbelschool (zie afbeelding), set boekensteunen, stoof, set houten kandelaars, kop en schotel, strijkijzers, raamschermen	Sonja Jansen
Groene emaille vergiet	Mevrouw Kant
Schaatsmedailles, ansichtkaarten, spotprent Hitler	P. van der Geest (Brasilia)
Foto's en dorpskaarten, welfare-brief, reclametekeningen en folders	S. Rietbroek-Hoogenboom
Kinderblokschaatsen, combinatietang, pop uit 1901, wandelwagentje	Mevrouw Olthof
Sintelgrijper	P. Akerboom
Boek van Dirk Bakker: 'Erinnerungen meines Lebens' (zie afbeelding)	Hub en Annelies Steijns-Onnou
Petroleumlamp, thermosemmer	Mevrouw Turk
Schoolbank	Familie Westerbrink

Alle gevers hartelijk bedankt!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

- ♦ voor foto's, dia's, films: Agnes Turk (tijdens de openingsuren)
- ♦ voor ander materiaal: Sjaak Koek (tel. 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com)

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum op zondag en dinsdagmiddag en op maandagavond van 20.00-22.00 uur.



Het album 'Erinnerungen meines Lebens'

Een ballenkistje van de fröbelschool

